

גורל אחד לכולנו?

Category: בא, שמות

מריחת הדם על המשקוף בפסח מזכירה את הסיבה שהובילה לגלות מצרים: מכירת יוסף, וטבילת כותנתו בדם הגדי. כדי לצאת מהגלות עלינו לשבת ביחד סביב שולחן הסדר ולהרבות באהבת ישראל.

דם באמצע ליל הסדר

פרופ' ישראל אומן. זכה בפרס נובל בכלכלה על עבודתו בתחום תורת המשחקים [1] ענף במתמטיקה שחוקר מצבי עימות ואסטרטגיות לקבלת החלטות. תורת המשחקים נוגעת להרבה תחומים בחיינו. בהגרלות פיס, למשל, אנו מוצאים משתתפים רבים בהגרלות על סכומי כסף גבוהים במיוחד, ואילו בהגרלות על סכומי כסף נמוכים יותר מספר המשתתפים קטן בהרבה למרות הסיכויים לזכות גבוהים יותר מאשר בהגרלות הגדולות.

בנוסף לכך, יש שנוהגים לרכוש כרטיס במשותף עם חברים או עמיתים לעבודה במחשבה שהרכישה המשותפת של אופציות רבות תגביר את סיכויי הזכייה. אבל האמת היא, שהסיכוי להגריל בקבוצה איננו גדול בצורה משמעותית, ומאידך [2] במידה והקבוצה תזכה, סכום הכסף שיקבל כל אחד מהמשתתפים יקטן.

זה מביא אותנו לפרשת השבוע, בא. בחמישה חומשי תורה יש סיפורים וחוקים, היסטוריה ומצוות מעשיות, אבל באופן כללי הם מתחלקים באופן קטגורי לספרים נפרדים. ספר בראשית כולו סיפורים, ספר ויקרא כולו חוקים ומצוות, במדבר [3] סיפורים, ודברים [4] הנאום של משה רבנו לעם ישראל לפני מותו.

חומש שמות מתייחד בכך שחציו הראשון הוא סיפור יציאת מצרים וחציו השני מצוות וחוקים, בעיקר הקשורים להקמת המשכן. בפרשתנו, פרשת בא, באמצע המתח של סיפור יציאת מצרים, אחרי תשע המכות וממש לפני הסיפור על המכה המכריעה, בכורות, שהובילה ליציאת מצרים, מופיעה מצוות קרבן פסח. לא בקצרה, אלא בפירוט ארוך של כל פרטי קרבן פסח. ולא פעם אחת, אלא התורה חוזרת על כך פעמיים. בפעם הראשונה כאשר הקב"ה אמרה למשה, ובפעם השנייה כשמשה מצווה את בני ישראל. רק לאחר מכן שבה התורה למכת בכורות. זה מכריח אותנו להגיע למסקנה, ש'קרבן פסח' הוא חלק מאוד חשוב מה'סיפור' של יציאת מצרים.

כשמתבוננים במצוות 'קרבן פסח', הציווי המוזר ביותר הוא לכאורה הסיפור עם הדם: "ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף" (שמות יב, ז). ושוב, כשמשה חוזר ומצווה לישראל על קרבן פסח, הדבר הראשון כמעט שהוא מצווה אותם הוא "ולקחתם אגודת אזוב, וטבלתם בדם

אשר בסף, והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף" (יב, כב).

מה קורה כאן? "יהודי ודם" איזו מן הרגשה זאת לשבת לשלחן הסדר עם כתמי דם על המשקוף יתרה מזו, מכל הציוויים של קרבן פסח, הדבר היחיד שלא המשיכו לעשות בדורות הבאים זה הציווי הזה, שהוגבל לפסח מצרים בלבד. מה מסתתר מאחוריו?

ערב איחוד משפחתי

בתחילת הציווי של 'קרבן פסח' אומרת התורה: "ויקחו להם איש שה לבית אבות, שה לבית". נדרש לקחת שה ולשחוט אותו, ומיד התורה מסבירה את כוונתה במדויק: "שה תמים מן הכבשים ומן העיזים תקחו" (יב, ג-ה). אומר רש"י: "או מזה, שאף עז קרוי שה". פה התורה מדגישה שאפשר לקחת עז בתור קרבן פסח.

כשאנו מנסים לחשוב מה מזכירה לנו המצווה הזאת של לקחת העז וצביעת המשקוף בדמה, אנו לא נדרשים להפעיל יותר מידי את הדמיון; בסיפור מכירת יוסף: "ויקחו את כתונת יוסף וישחטו שער עזים ויטבלו את הכתונת בדם" (בראשית לז, לא).

מה בעצם עומד מאחורי הציווי של קרבן פסח? הרבי אמר פעמים רבות, שגלות וגאולה הן "סיבה ומסובב", ולכן הדרך לצאת מהגלות היא על-ידי תיקון הסיבה שגרמה לגלות. והיות שהגלות נגרמה בעוון 'שנאת חינם', לכן כדי לצאת ממנה עלינו לנהוג ב'אהבת חינם' (שיחות קודש תשל"ו ח"ב עמ' 508 ועוד).

על-דרך-זה יש לומר גם בקשר לגלות מצרים. מה הייתה הסיבה לגלות מצרים? התשובה היא 'מכירת יוסף', ובלשון חז"ל: "בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים" (מגילה טז, ב).

אם כן, כדי לצאת ממצרים נדרש עם ישראל לתקן את הסיבה שבגללה ירדו למצרים, שהיא 'שנאת אחים', שהגיעה עד כדי מכירת יוסף. הדרך לתקן זאת, היא אפוא על-ידי אהבת אחים, אחדות במשפחה.

מצוות קרבן פסח מביאה לאחדות במשפחה בצורה הפרקטית ביותר. התורה מצווה אותנו לשחוט שה ולאכול אותו חובה לסיים את כולו בליל חמישה עשר בניסן: "לא תותירו ממנו עד בוקר" (יב, י). ומה כאשר מדובר במשפחה קטנה שאין באפשרותה לגמור שה שלם בארוחה אחת? אומרת התורה: "ואם ימעט הבית מהיות משה, ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו" (יב, ד): תזמין את השכנים והחברים ותעשה רשימה מדויקת כמה משתתפים יימנו על אותו השה.

מזה נוצר הנהוג בעם ישראל, שכל המשפחה מתאספת יחד לחגוג את הסדר. הכל התחיל במצרים, ובמטרה להביא לאחדות בתוך המשפחה. אחר-כך התורה הוסיפה: "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר" (יב, כב). על כולם יחד להיות לילה שלם תחת קורת גג אחת.

לכן, כשם שבמכירת יוסף נאמר: "וישחטו גדי עזים ויטבלו את הכתונת בדם" (לז, לא) כך אף אנו מצווים "משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח, ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם" (שמות יב, כא). מעין תשובת המשקל. ועל המילים "אגודת אזוב" אומר הרבי שהן מלשון "אגודה" ו"אחדות" (שיחות קודש תשמ"א ח"ג עמ' 202). הכל כדי שנזכור על מה ולמה אנחנו נמצאים במצרים, ואיך נזכה ליציאה ממנה.

זה מסביר את הדיוק של רש"י על הפסוק "והיה הדם לכם לאות, ולא לאחרים לאות, מכאן שלא נתנו הדם אלא מבפנים" (יב, יג) כי זה מופנה "כלפי פנים", כדי להזכיר לעם ישראל את חטא מכירת יוסף והצורך לתקן אותו.

המסר הוא ברור. על-ידי אחדות דווקא אפשר לצאת מן הגלות.